

تاریخ معاصر شرح زندگی سواران قراپاق

از
حسنخان سرتیپ سوار قراپاق
تا
اسکندر خان انتصار نظام قراپاق

سرشناسه	: انتصاری، کیومرث، ۱۳۱۶-
عنوان و نام پدیدآور	: تاریخ معاصر شرح زندگی سواران قراپاپاق: از حسنخان سرتیپ سوار قراپاپاق تا اسکندرخان انتصارنظام قراپاپاق / فارسی / کیومرث انتصاری.
مشخصات نشر	: ارومیه: انتشارات طاهانگار، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۲۷۱ص؛ مصور، عکس، نمونه.
شابک	: ۹۷۸-۶۶۲-۹۶۸۲۶-۳-۰
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
عنوان دیگر	: از حسنخان سرتیپ سوار قراپاپاق تا اسکندرخان انتصار نظام قراپاپاق
موضوع	: قره پاپاق -- تاریخ -- اسناد مدارک
موضوع	: Karapapaks (Turkic people) -- History -- Sources
موضوع	: حسن خان سرتیپ قراپاپاق، قرن ۱۳ق.
موضوع	: سولدوز -- تاریخ -- اسناد و مدارک
موضوع	: Sulduz (Iran) -- History -- Sources
رده بندی کنگره	: DSR72
رده بندی دیویی	: ۹۵۵/۹۷۰.۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۶۱۷۱۰۷۹

نام کتاب: تاریخ معاصر، شرح زندگی سواران قراپاپاق

نویسنده: کیومرث انتصار

ناشر: طاهانگار

ویراستار فنی: محمدجواد مظلومی

طرح جلد: سید سجاد عباس پور اقدم اشتین

چاپ و صحافی: چاپ طاهانگار

ناظر چاپ: زهره صالحی فرد

قطع: وزیری

چاپ اول: ۱۳۹۹

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۶۶۲-۹۶۸۲۶-۳-۰

قیمت: ۵۵۰۰۰ تومان

نشانی: ارومیه، خیام جنوبی، کوی ۸، ساختمان برلن ۱

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر برای ناشر و نویسنده اثر محفوظ است و پیگرد قانونی دارد
لذا خواهشمند است از هرگونه تکثیر غیر مجاز این اثر جداً خودداری فرمائید.

پیش گفتار

این نوشته خاطرات مستند به جای مانده با خط خود انتصار، مرد رزمنده‌ای که شاید گمنام. مشهور به اسکندر خان انتصار نظام ساکن و بزرگ شده روستای گلوان، مردی که به خاطر حفظ امنیت سلدوز و منطقه‌اش بعد از حسن خان سرتیپ و بزرگان دیگر ایل مانند نقی خان بوزچلو خدمات شایانی در حفظ و آبادی سلدوز انجام داده.

از انتصار سوال می‌شود که چرا محل اسکان خود را گلوان انتخاب کردی؟ جواب می‌دهد چون ورودی لاهیجان، کردستان بود، با همسایگان کرد زبان جهت حفظ امنیت و کسب اطلاعات بیشتر از منطقه و آن سراسر می‌مانا.

انتصار جوانی را با لباس نظامی قزاق و ژاندارم شروع و اولین ماموریت خود را از سلماس با جنگ اسماعیل آقا شائاک آغاز و با کاردانی و رشادت هایش که در یکایک افراد قراپاپاق قابل مشاهده است، مورد توجه فرماندهان بود از جمله سرهنگ شهید کلبعلی خان و فرمانده لشکر تیمسار طهماسبی قرار گرفت.

متأسفانه ناامنی در سولدوز و دریدی ایلش، وجدانش به او اجازه نداد که در کسوت نظامی باقی بماند؛ لذا به ایلش پیوست و در اطراف مراغه و کاپان و میاندآب با بدبختی‌های ایلش هم نشیمن گردید. بارها از طرف فرماندهان وقت به ادامه نظامی‌گریش با درجه بالاتر دعوت شد، اما روح بلند او نپذیرفت که با این همه مشکلات از ایل جدا شود؛ آخر الامر سرهنگ کلبعلی خان پیشنهاد می‌نماید که اسلحه تحویل گرفته و با افراد ایلش نیرویی را سازمان دهد و امنیت را برقرار نماید؛ لذا حکمی به عنوان فرمانده پست از طرف ارتش برای وی صادر گردید و این مأموریت را با سربلندی سپری نمود. این مرد در گلوان بزرگ شد. زندگی کرد و آخر سر بدرود حیات گفت و جنازه‌اش بر دوش افراد ایلش در حسلو به خاک سپرده شد. خدا رحمت کند همه مردان نیکو را عبور ایل سرفراز قراپاپاق را که فداکاریشان با تمامیت ارضی ایران عجین شده.

این نوشته شرح حالی است از حسن خان سرتیپ قراپاپاق تا اسکندر خان دوم؛ یعنی انتصار السلطان نظام. لذا بر من، نوه انتصار، واجب بود که نوشته‌ها و احکامش را در دید همشهریان خوب خودم قرار دهم که پدر بزرگ با سربلندی و فداکاری نسبت به سولدوز و طایفه‌اش، چشم از این دنیا بریست.

گردآورنده: کیومرث انتصاری، دبیر بازنشته آموزش و پرورش

فهرست مطالب

فصل اول: تاریخچه ی حسنخان سرتیپ	۱۵
تاریخچه ی حسنخان	۱۷
مختصری از نبردهای نقی خان در جنگ ایران روس	۲۰
حملات نقی بیگ به بوزجלוهای لوری و پتیک تابع روس	۲۲
محاربه دولت عثمانی با دولت روسیه و شرکت قراباپاق در این جنگ	۲۹
برگشت ایل به رهبری نقیخان از سلماس به خاک عثمانی	۳۲
شرکت نقیخان در جنگ عثمانی علیه روس	۳۴
تسخیر آخسقه بدست روس و حرکت قراباپاق به سلماس	۳۶
اسکان نقی خان در قریه سرای	۴۰
آمدن قراباپاق به معال سولدوز سال ۱۲۴۶ قمری	۴۱
یاری خردست مامش و زرزا در جنگ با مامش ها از حسنخان	۴۶
سرکوب اشراف توسط حسنخان و حبیب الله خان امیر توپخانه	۴۷
ذکر مأموریت یحیی خان، یلخانی اکراد چهریق با افواج ارومی	۴۷
رفتن حسنخان و برادرش اسکندر خان به ایستی سوی سلماس	۴۸
وفات مهدیخان قراباپاق	۵۱
اختلاف بین کاظمخان و حسنخان و رفتن حسنخان به تهران	۵۲
از اتفاقات ایام توقف در یورت آلاشه رحمت سره تک	۵۳
مأموریت اسکندر خان با سیدصدفر سوار قراباپاق حمت خراسان	۵۴
مشکلات حسنخان سرتیپ با برادرش کاظمخان سرتیپ	۵۴
رفتن نجفقلیخان اول به سفر گرگان با سیدصدفر سوار	۵۶
اعزام سواره قراباپاق به ساوجبلاغ و شبیخون توسط حمزه خان	۵۷
وصیتنامه ی مقرب الخاقان حسن خان سرتیپ قراباپاق	۶۲
فصل دوم: انتصار السلطان و خاطرات زندگی او از دوران نظامی کرد اش	۶۵
سند شماره ۱: لقب انتصار نظام	۶۷
مقدمه ای بر زندگی انتصار السلطان	۶۸
طوایف هشتگانه قراباپاق	۷۰
خانواده های بجا مانده از فرزندان نقی خان	۷۱
سوالاتی چند از چگونگی وضعیت، صفات و ویژگی های مردم قراباپاق در اواخر قاجار	۷۲
سند شماره ۲: تقدیر از خدمات ایل و دائمی بودن مستمری برای خانواده	۷۶
رؤسای ایل در سال ۱۹۱۸ م از قول کنسول روسیه در اورمیه	۷۷
اختلاف خاندان کاظمخان و اسکندر خان بر سر حکومت	۷۷

- سند شماره ۳: حکم لقب افخم الممالک به علیقلیخان ۷۸
- سند شماره ۴: حکم لقب رشیدالسلطنه به رضاقلیخان ۷۸
- سند شماره ۵: مشخصات سواره نظام ایل قراپایاق ۷۹
- سند شماره ۶: تعیین مستمری از درآمد بالقچی و گلوان به علیقلیخان و افخم السلطنه ۸۱
- سند شماره ۷: پرداخت مستمری از قریه بالقچی و گلوان ۸۲
- سند شماره ۸: اهداء درجه به رضاقلیخان رشید السلطنه ۸۳
- سند شماره ۹: تعیین مستمری به علیقلی خان افخم السلطنه ۸۴
- سند شماره ۱۰: اهداء سند قریه بالقچی و گلوان ۸۴
- سند شماره ۱۱: دای خلعت به افخم الممالک ۸۶
- سند شماره ۱۲: دستور حکم کارگزاری ۸۷
- سند شماره ۱۳: نامه کارگزاری ۸۸
- سند شماره ۱۴: نامه کارگزاری ۸۹
- سند شماره ۱۵: نامه کارگزاری ۹۰
- سند شماره ۱۶: نامه کارگزاری ۹۱
- سند شماره ۱۷: نامه تشکر و قدردانی از امیرخان اول ۹۲
- سند شماره ۱۸: ۹۳
- سند شماره ۱۹: نامه کارگزاری ۹۴
- سند شماره ۲۰: اجاره نامه بین رضاقلیخان و چند نفر از ارام ۹۵
- سند شماره ۲۱: روانه نمودن رشیدالسلطنه به تبریز ۹۸
- سند شماره ۲۲: نامه کارگزاری ۹۹
- سند شماره ۲۳: سند رسید مبلغ از طرف کارگزاران سلدوز توسط خانهای افخم السلطنه .. ۱۰۰
- سند شماره ۲۴: قرارداد بین سرهنگ حاجی پاشاخان جان احمدلو و امیرالسلطان در مورد قریه حسنلو ۱۰۰
- گزارشی از خاطرات کاپیتان هیانس (ایاس) گاوراس ۱۰۳
- مجدالات ایل مامش در دسامبر ۱۹۱۲ الی ژانویه ۱۹۱۳ میلادی ۱۰۳
- سران طوایف منطقه و علت اختلاف طوایف و حمایتشان از دول ۱۰۴
- خلاصه تاریخچه ایل قراپایاق ۱۰۶
- طایفه جان احمدلو و یادداشت‌های اکبر خان ۱۱۰
- انتصارالسلطان کیست؟ ۱۱۲
- انتصارالسلطان و خاطرات زندگی او از دوران نظامی‌گری‌اش ۱۲۳
- گزارش‌ها و وضعیت ستون سوار در جنگ با اسماعیل آقای سمیتکو ۱۲۴
- سند شماره ۲۵: اعلام رضایتمندی سرهنگ کلبعلیخان از رشادت انتصارالسلطان ۱۳۷

- سند شماره ۲۶: شناسایی فردی مظنون به دستور قوای آذربایجان ۱۳۸
- سند شماره ۲۷: شناسایی فردی مظنون به دستور قوای آذربایجان ۱۴۷
- سند شماره ۲۸: اعزام سوار قراپاق توسط انتصارالسلطان به بوکان ۱۴۸
- سند شماره ۲۹: مأموریت سوار قراپاق در سرحد بین نقده جلدیان ۱۴۹
- کناره‌گیری انتصارالسلطان از ارتش ۱۵۰
- سند شماره ۳۱: اعلام اسامی سواران قراپاق ۱۵۲
- سند شماره ۳۲: تحویل پست قاضی آباد از زرزاها توسط قراپاق ۱۵۳
- سند شماره ۳۳: دریافت قبض از شیخ عبدالله از بابت اجاره ۱۵۳
- سند شماره ۳۴: دریافت مالیات از مهاجران مسیحی وارده به ارومی ۱۵۵
- سند شماره ۳۵: تکمیل وضعیت سوار قراپاق جهت مأموریت ۱۵۶
- سند شماره ۳۶: اعزام سوار و پیاده قراپاق به جمع قوای باوندپور ۱۵۹
- سند شماره ۳۷: تمرکز در قریه سیدآباد ۱۶۰
- سند شماره ۳۸: استیلا بر پست ۹ نفره در قریه داش تیمور بالا ۱۶۱
- سند شماره ۳۹: جلوگیری مهاجرین از خط میاندوآب ۱۶۲
- سند شماره ۴۰: گزارش رانتهار ۱۶۳
- سند شماره ۴۱: اهداء مدال طلا به انتصارالسلطان ۱۶۵
- سند شماره ۴۲: تقاضای برقراری سراسر امنیت و شهربانی در نقده ۱۶۸
- سند شماره ۴۳: نامه استانداری به مأمور جهت اقدامات لازم ۱۶۹
- یادداشت‌های مرحوم قلیخان بوزچلو ۱۷۰
- انتصارالسلطان و جمشید خان مجدالسلطنه افشار ۱۷۰
- ماجرای حکومت حمزه‌بیگ و ارتباط آن با رشیدالسلطان ۱۷۱
- ایجاد امنیت در اورمیه توسط نیروهای سوار قراپاق ۱۷۲
- نقی‌خان بوزچلو و حکومت ملی آذربایجان ۱۷۳
- گفته‌های احمد انتصاری در مورد جمهوری مهاباد و ایادی قاضی محمد ۱۷۷
- پذیرایی از مهمانان سید احمد گیلانی زاده داماد غلامرضا خان خسروی ۱۷۹
- کشتار خانواده امیر عشایر در سیلوه به دستور ملامصطفی بارزانی ۱۷۹
- ورود نیروهای بارزانی به خاک سولدوز ۱۷۹
- یادداشت‌های اکبر خان جان احمدلو، شرارت اکراد در غرب آذربایجان ۱۸۱
- ملامصطفی و مشکلات او برای ماندن در ایران یا رفتن به عراق ۱۸۲
- نوشته جان احمدلو و شرکت نیروهای قراپاق در جنگ با بارزانی ۱۸۲
- ادامه یادداشت اکبرخان جان احمدلو ۱۸۴
- انتصارنظام و یادداشت‌های وی درمورد جنگ با بارزانی ها ۱۸۶

۱۹۷	.....	خاطرات انتصارخان از جنگ ملا خلیل منگور با قوای دولتی
۱۹۹	.....	سند شماره ۴۴: تشویق اسکندر خان انتصاری از طرف وزارت جنگ
۲۰۲	.....	وصیت نامه انتصار السلطان:.....
۲۰۷	.....	فصل سوم: احمد خان انتصاری اولین شهردار شهر نقده
۲۰۹	.....	شهرستان نقده و آمار جمعیتی آن
۲۱۰	.....	اولین شهردار شهر نقده
۲۱۷	.....	فصل چهارم: خاطرات و سرگرمی های مردم سلدوز
۲۱۷	.....	و غارت خانه انتصار در روستای گلوان
۲۱۹	.....	خاطرات و سرگرمی های مردم سولدوز و ایل قراپایاق
۲۲۰	.....	حبس خانگی انتصار در نظام در روستای گلوان بدستور سید احمد، داماد غلامرضا خان
۲۲۱	.....	آمدن ملا مصطفی به گلوان و غارت خانه انتصار
۲۲۲	.....	غارت مجدد خانه بازماندگان انتصار در سال ۱۳۵۸ ش
۲۲۵	.....	فصل پنجم: شکار و سرگرمی های مردم سلدوز
۲۲۷	.....	خاطراتی از شکار و سرگرمی
۲۳۰	.....	سند شماره ۴۵: پروانه شکار
۲۳۱	.....	سند شماره ۴۶: پروانه شکار ۲
۲۳۳	.....	شکارهای رایج در مناطق سولدوز
۲۳۴	.....	انواع کبک ها و شکار آن
۲۳۶	.....	شکار با تفنگ ساچمه زنی
۲۳۷	.....	شکار بهاره کبک با ماده کبک
۲۴۰	.....	شکار کبک با استفاده از پرندگان گوشت خوار مانند قرقی و غیر
۲۴۱	.....	شکار کبک با پتیه (چاله با درپوش چوبی)
۲۴۱	.....	شکار بلدرچین (وشم یا بیدیدک)
۲۴۳	.....	شکار پرندگان آبی
۲۴۵	.....	تربیت پرندگان گوشت خوار مانند عقاب و قرقی
۲۴۷	.....	شکار قمری، فاخته و کبوتر صحرایی
۲۴۸	.....	شکار هوبره یا میش مرغ (تای توخلو)
۲۴۹	.....	شکار خرگوش با سگ تازی و امروزه با تفنگ
۲۴۹	.....	شکار روباه
۲۵۰	.....	شکار کل و بز و قوچ میش
۲۵۱	.....	کیله سپیان و خاطرات کاک احمد ملقب به احمد خارجه
۲۵۵	.....	شکار گراز (خوک وحشی) و خرس

۲۵۶	.....	خاطره نگارنده از شکار
۲۵۹	.....	صید ماهی:
۲۶۰	.....	سرگرمی‌ها (پرورش اسب‌های اصیل):
۲۶۰	.....	کورس
۲۶۰	.....	بازی جدیر و تاکالا
۲۶۱	.....	قیقاجی زدن با تفنگ
۲۶۲	.....	شکار گرگ با اسب و چوب‌دستی
۲۶۲	.....	چابک‌سواری
۲۶۳	.....	مجیدخان به شکار می‌رود
۲۷۰	.....	اختتامیه